

PRVNÍ VLAŠTOVKA PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU V ČR

Městská část Praha 7 je první obcí, která vyčlenila ve svém rozpočtu finanční prostředky, jež mohou přímo rozdělit občané. Již v roce 2014 tak mohou obyvatelé této městské části rozhodnout, na co se použije milion korun.

Rozpočet Prahy 7 pro rok 2014 byl schválený až na zasedání zastupitelstva 17.2. tohoto roku. Na návrh zastupitelky Miroslavy Moučkové (KSČM) byla, po dvouhodinové debatě zastupitelstva, do rozpočtu doplněná nová položka milion korun pro rozdělení oběany.

„Je třeba hledat nové cesty k tomu, aby se lidé z pasivního přijímání spíše různých protestních kampaní těch, kteří usilují o zvolení do zastupitelstev na vlně populismu, začali aktivně zapojovat do rozhodování o místě svého bydliště,“ vysvětluje svoji motivaci předkladatelka návrhu.

Přes první úspěch nemá participativní rozpočet v ČR zdaleka vyhráno. Jednak výše částky, jež se bude rozdělovat, nemusí být pro mnoho lidí dostatečnou motivaci k účasti. Druhá je na celý proces participativního rozpočtování málo času — v druhé polovině roku se mají vybrané projekty realizovat, ale pravidla bude schvalovat až dubnové zastupitelstvo. Takže přes naši radost musíme souhlasit s Moučkovou, že: „První vlaštovka v Praze vylétla. Jenže jaro ještě opravdu nedělá.“◀

Tomáš Vokoun

JAK SE U NÁS PORUŠUJE ZÁKONÍK PRÁCE

Ve středu 19. února jsme se zúčastnili za AZ debaty na téma porušování zákoníku práce. Tuto debatu pořádal Dům čtení MKP Praha 10 ve spolupráci s iniciativou Pro Alt a debatovat přišli též zástupci odborů a cizinců pracujících v ČR. Z debaty vyplynulo, že zaměstnanecká práva jsou v ČR porušována jak v soukromé, tak i ve státní sféře a vzhledem k oslabenému postavení zaměstnanců mají tito velmi omezené možnosti obrany. Pouze paní Dagmar Žitníková (předsedkyně Odborového svazu zdravotnictví a sociální péče) a pan Miroslav Prokop (předseda Federace výkonných zaměstnanců České pošty) vyzývají své kolegy k tomu, aby se na ně obraceli, pokud se setkají s jakoukoli formou diskriminace na pracovišti. Pravdou je, že v mnoha případech je zaměstnanec, mimo jiná zvěrstva na něm páchaná, manipulován do vzorce „kolega = konkurent“ a zde je tak potřebná solidarita k jakékoli obraně vyloučena.◀

Libuše Staňková

BRIGÁDA NA SMÍCHOVĚ

Alternativa Zdola se podílí na oživení areálu Dělnické tělocvičné jednoty na Smíchově. V pěkném jarním počasí jsme jedno sobotní odpoledne věnovali brigádě. Těšíme se především na turnaje v petanque a doufáme, že dojde i na rekonstrukci unikátní venkovní kuželkárny. ◀

ZÁJEM POSLANCŮ BYL MINIMÁLNÍ

Pražská škola alternativ uspořádala 27. února v Poslanecké sněmovně konferenci s důležitým tématem alternativ k současnému daňovému systému. Bohužel, zájem ze strany poslanců byl minimální. V dopolední části představil analýzu českého daňového systému v souvislostech ekonom Aleš Chmelař, po něm Ilona Švihlíková (AZ) alternativní podobu české daňové politiky (článek vyjde na Britských listech). Odpolední blok byl rovněž nabit informacemi. Zmiňme např. Květu Lauterbachovou (rovněž AZ), která představila zajímavé zahraniční iniciativy usilující o propojení monetární a fiskální politiky, např. švýcarská Vollgeld – plnohodnotné peníze. ◀

ZAPOJTE SE DO DRUŽSTEVNÍHO PROJEKTU V4

Pokračujeme s projektem na podporu družstevnictví v rámci zemí Visegrádu. Máme hotové a připravené dotazníky, takže v následujících týdnech budeme zjišťovat stav našeho družstevního sektoru. Spolu s analýzou družstevní historie, právního zakotvení sektoru a také analýzou mediální budeme schopni začít pracovat na doporučeních jak pro družstva samotná, tak také pro zákonodárce.

Pokud Vás projekt zajímá a rádi byste se zapojili – ať již do výzkumu, nebo do pozdější praktické fáze, kontaktujte nás. ◀

VZPOMÍNKA NA KARLA KRYLA

Nesmířlivý bojovník za pravdu, bystrý pozorovatel, talentovaný básník a písničkář, citlivý člověk. Sečtělý a prozíravý. Nemilosrdně tepající bolševický režim, který bezohledně šlapal po hodnotách tvořených generacemi, po lidských životech. Tak si jej pamatujeme.

Natrvalo se mu vryla vzpomínka z dětství na znárodnění a likvidaci rodinné tiskárny v Kroměříži, na ničení cenných bibliofilii a strojů v roce 1950 poskoky tehdy vládnoucí moci. Konec jeho života provázelo hluboké zklamání z mocenského rozhodnutí o rozdělení Československa, které nikdy neuznal.

Nejznámější je jeho tvorba ze sklonku 60. let. Během jednoho roku, ve svých pětadvaceti letech, vydal tři legendární alba Bratříčku, zavírej vrátka (1969), Rakovina a Maškary (1970). První ještě v Československu, ostatní vyšly už v Německu, kam odešel do exilu. Žil v bavorském „Mníšku pod Alpou“. Nepřestal sledovat dění za hranicemi, referovat o něm, skládat písně, psát básně a fejetony, tvořit a komunikovat.

Bez debat zaslouží Karel Kryl obdiv za to, jak dokázal odolávat svodům zalíbit se mocným, ale i davům, přizpůsobit se mínění většiny. Nenechal se oslepit slávou, všiml si přetvářky, tepal do servility, nevypořádání s minulostí, zla. Nebral si servítek, vyja-

dřoval se k „demokratuře“ vkrádající se po roce 1989 pod rouškou demokracie a svobody. Nekritizoval jen staro/nové vládcy, ale také lidi, kteří si nechávají brát svobodu, nevědí, co demokracie obnáší a zaměňují ji spíš s konzumem.

(<http://www.youtube.com/watch?v=9KhkWjyuoCE>)

Kryl: „Zůstala v lidech strašná spousta gubernie, většina lidí podle své volby v této zemi chtěla dobrého cara, pokud možno lepšího, než toho předchozího. Naprosto postrádám výchovu k demokracii, výchovu i sdělovacích prostředků. To je výchova ke krámům. K věcem, který si dovezeme...“

Pokorný: „Takže podle vás je demokracie spasením? Co to je demokracie?“
Kryl: „To je to! Oni si myslí, že demokracie je samospása. Demokracie je to, čeho jsou lidé schopní.“

O tvorbě: „Já mám nejradši, když jsem za školou. Máte asi dvacet povinností, co byste měl dělat, všechno naplánovaný. A najednou... jdete si. Jste mimo tu povinnost, nějak stranou šoupnutej. Objevíte, že je třeba krásnej den a vy si ukradnete dvě, tři hodiny zrovna v té chvíli, kdy je krásnej den... Máte z toho radost. V té době si napíšete, jak je to fajn, začnete si všimnat věcí, kterých byste si normálně, když máte tu povinnost, nevšiml... to jsou ty nejpěknější momenty. Takhle vznikla písnička Plaváček... vrby začaly zpívat melodii, zůstala v uchu, já jsem si sedl, psal písničku, jedl štrůdl, pil kafe. Byl jsem za tou školou.“

„Kdo jsem? Jen bezvýznamný zatrpklý pária, ten druhý přebírá vítězství, pocty, ceny mé já je nevíra, půlkacíř, určený úprkem před citem, před láskou, před pohodlím. Ještě se někdy modlím v tom příliš hlasitém, hrabivém očištění. Co zbývá moji páni? Pokorně přečíst si tiše a bez reptání rozsudek mlčení. A nad skleničkou rakii, dál věřit na zázraky. Uctívost, vážení.“
(<http://www.youtube.com/watch?v=LHVzV2sRQtg>)

► Břevnovský klášter

Třetího března uplynulo 20 let od úmrtí Karla Kryla. Dvanáctého dubna by mu bylo 70 let. V bazilice sv. Markéty v břevnovském klášteře se v sobotu 1. března 2014 od 18.00 hodin konala zádušní mše k tomuto výročí. ◀
Kateřina Vojtíšková

AKCE ZA FÉROVOU ČOKOLÁDU

Vrámci cyklu seminářů s diskuzí, které uvádí Alternativa Zdola v komunitním centru Prádelna (městská část Praha 5), byla 20. února představena mezinárodní kampaň za férovou čokoládu – „make chocolate fair.“ Seminář připravila Ekumenická Akademie, která je českým partnerem tohoto projektu. Tato kampaň byla zahájena v roce 2013 a klade si za cíl spravedlivější obchodování s pěstiteli kakaa zejména v subsaharské Africe. Součástí projektu je též petice. ◀
Více se dozvíte na www.zaferovoucokoladu.cz

**Make
Chocolate
Fair**
Evropská kampaň
za férovou čokoládu

PRAHA 7 SE INSPIROVALA IDEOU PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU

Zastupitelstvo Prahy 7 schválilo návrh zastupitelky, předsedkyně kontrolního výboru Miroslavy Moučkové, že o upotřebení jednoho milionu korun na výdaje v 2. pololetí letošního roku rozhodnou přímo občané. Krok je inspirován myšlenkou participativního rozpočtu a rozvíjí již několikaletou tradici této městské části, kdy občané mají možnost navrhnout priority rozpočtu.

Několik členů AZ posílených o Gabo Lachmana z bratislavské Utópie se s Mirkou Moučkovou setkali 20. února na úřadu MČ, aby si vyměnili informace a zkušenosti s „parozem“.

Zastupitelka přiblížila dosavadní praxi, kdy jednou ročně MČ v rámci akcí Fóra zdravých měst pořádá veřejné setkání s občany, na němž je u šesti tématických stolů definována desítkou rozpočtových priorit, ke kterým se následně mohou občané vyslovit v anketě na webu MČ. Na akci chodí 80-100 lidí, závěry jsou postoupeny Radě a Zastupitelstvu. Jak Moučková konstatovala, často je ovšem za prioritu prosazováno to, co MČ nemá v kompetenci, co náleží magistrátu nebo státním orgánům.

JAK NALOŽIT S MILIONEM KORUN

Dle ní by v nejbližších týdnech měly být zastupitelstvem vypracovány pravidla pro participaci občanů na rozpočtu. Rozhodnutí o tom, jak naložit s příslibným milionem, by mělo padnout právě na již zmíněné akci, kde jsou formulovány priority. Ta bývala po prázdninách, nyní by se uskutečnila koncem května. Informace o ní – jak o možnosti určovat priority, tak předkládat návrhy na paroz – by měli občané obdržet zhruba měsíc předem v radničních novinách a na letáčcích do schránek. Jak uvedla, nikdo ze zastupitelů se nepostavil proti návrhu na participaci občanů; mají přitom vesměs představu, že uvolněný milion korun by měl být upotřeben na jediný projekt, což by mělo přispět k tomu, aby občané zaznamenali, že se něco takového koná a že to mělo nějaký viditelný výsledek. Připomeňme, že letos na

podzim se konají komunální a senátní volby... Moučková rovněž poznamenala, že hned při projednávání musela brzdit kolegy, kteří okamžitě navrhovali, na co měli občané poskytnutý milion směřovat, že o tom přece musejí rozhodnout občané.

Gabo Lachman vyzdvihl úlohu aktivizace komunit pro rozvoj a upevňování občanské společnosti, kdy participativní rozpočet je jednou z metod a podstat této aktivizace lidí a komunit, které

KALENDÁŘ

► **MDA: Půda nám mizí před očima.** Každý den v ČR mizí 13 hektarů polí. Rostou na nich domy, tovární haly, logistická centra a silniční stavby. Co s tím? Kdy: Středa, 5. března, 16:30 – 18:30. Kde: Hybernská 7, Praha 1

► **Zdrojovna – Workshop.** Šikovní lektoři Vás naučí, jak opravit nebo oživit zdánlivě nepotřebný malý nábytek, jako jsou židle, malé stolky, skříňky nebo křesílka. Kdy: Neděle, 9. března 2014. Kde: Radlická 125 – Za Ženskými domovy 125/5, 15000 Praha 5

► **Čaj o páté s AZ:** Tentokrát s Janem Valeškou na téma: Komunitou podporované zemědělství - cesta k potravinové suverenitě? Kdy: Čtvrtek, 13. března, 17:00 – 19:00. Kde: Staropramenná 27, Smíchov, Praha 5

► **Diskuse k nepodmíněnému základnímu příjmu.** Zúčastní se mj. Táňa Fischerová, Martin Hausenblas, Vladimír Franz. Kdy: 26. března 2014 v době 18-22h. Kde: Národní technická knihovna (Ballingův sál), Technická 6, Praha 6 - Dejvice

přicházejí s tématy a řeší je. Poukázal na význam práce na participativním rozpočtu jako nástroje utváření pravidel fungování komunity.

Připomněl, že rozpočtovému rozhodnutí by mělo předcházet veřejné zvažování a deliberace nápadů a projektů, aby občané nabyli dostatek informací, argumentů, poznali motivace i očekávané dopady, vyjasnili si naléhavost jednotlivých návrhů a mohli tak kvalifikovaně rozhodnout v duchu co největšího užítku pro komunitu. Popsal též některé zkušenosti z Brazílie. Na margo šíře zapojení veřejnosti do parozu sdělil, že počet občanů, který se v Porto Alegre a jinde, kde je paroz již zavedenou metodou, do participace zapojuje, činí šest až devět procent obyvatelstva, v některých místech SRN bylo dosaženo i 11 %. Dotkl se i rizika manipulace rozpočtování tradičními účastníky procesu – zástupcem komunity

(územní, nebo tématické), který za ni paroz vyjednává, může být občan pouze rok či dva, a to jen jednou za život.

ROZJEZD PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU V ČR

V ČR nás zatím takovéto věci netíží – jde o to, aby se paroz vůbec někde pořádně rozběhl. Na druhou stranu bychom ale uvítali, kdyby proces participace občanů proběhl na rozvinutější úrovni, než Praha 7 nyní plánuje. Jak totiž na setkání zaznělo, rozhodnout na jediném setkání o prioritách rozpočtu i o konkrétním projektu na užití uvolněných peněz nám připadá příliš rychlé. Občané by měli mít šanci si projekty více prostudovat, rozmyslet, prodebatovat, tj. měl by být vytvořen prostor pro právě komunitní činnost, pro déletrvající aktivizaci občanů, nejen pro jednorázové rozhodnutí. Chtělo by to přinejmenším dvě fóra a před nimi informační a propagační akce. Současně je potřebné se již zamýšlet i nad dalšími ročníky účasti občanů na rozpočtování MČ Praha 7, protože v dubnu schvalovaná pravidla mají být dlouhodobá. ◀

(kru, tv)

AŽ NEBUDE KDE BRÁT (KRÁST), TAK PŘIJEDE NA ŘADU PARTICIPACE!

Rozpočet samosprávy prakticky a teoreticky byl tématem diskusního večera iniciativy Společně pro desítku, který se konal 20. února v Domě čtení v Praze v Ruské ul. Lucie Sedmihradská z VŠE rozebírala rozpočet městské části Praha 10 a Gabriel Lachman z Utópie seznamoval přítomné asi čtyři desítky posluchačů s ideou a praxí participativního rozpočtu ve světě a na Slovensku.

Sedmihradská nadzvihla pokličku rozpočtového hrnce na Praze 10, když přítomným ukázala, jak zastupitelé zneřehledňují rozpočet a jak ztěžují veřejnou či zastupitelskou kontrolu hospodaření s veřejnými prostředky městskou částí a jejími firmami. Rozpočet celkem nyní disponuje přibližně dvěma miliardami korun, z toho 710 mil. směřuje na běžné a 1,335 mld. na investiční výdaje. Zdůraznila, že občané musejí

Rozhodujte o rozpočtu vašeho města

- Přímá demokracie
- Transparentnost
- Svoboda
- Odpovědnost
- Bezkorupční prostředí
- Ekonomická efektivita
- Občanská aktivita

Seznamte se s participativním rozpočtem, požadujte a případně organizujte jeho zavedení v místě, kde žijete!

www.participativnirozpocet.cz
info@alternativazdola.cz
www.alternativazdola.cz

► Miroslava Moučková

► Lucie Sedmihradská

položky pozorně sledovat, např. v minulém roce ve výčtu plnění výdajů úřad zapomněl (?) uvést 90 mil. Kč na kamerový systém, tj. shodou okolností (?) právě na zařízení, které je vnímáno rozporně.

Jako neprůhledné a málo dostupné (více méně jen na vyžádání dle zákona o přístupu k informacím) hodnotila hospodaření společnosti Praha 10 – majetková, kterou MČ zřídila kvůli správě s bytovým fondem.

Uvedla, že až loni po dlouhých letech ztrát vykázala zisk. Je to ale výsledek prodeje bytů, nikoli nějaké výdělečné činnosti.

Dokumentovala, že městské části fakticky nejsou připraveny na získávání a shromažďování podnětů občanů k návrhům rozpočtů, ač je to dané zákonem. Výslednou praxi mnohých samospráv, jak ji poznává v rámci svého působení na VŠE, kde se zabývá právě komunálními financemi, shrnula do věty, že „slibují hory doly, a pak jsou jen doly“.

SLOVÁCI JSOU NAPŘED

Lachman úvodem konstatoval dvojí několikaletý předstih Slovenska před ČR: jednak v uplatňování participativního rozpočtu a jednak v tom, že třeba Bratislava již nemá žádný majetek k odprodeji... Charakterizoval slovenskou metropoli jako město developerů a participativní rozpočet jako metodu aktivizace občanů a komunit proti privatizaci veřejného prostoru, jako postup jak zasáhnout do plánovací činnosti města, a tak bránit veřejné potřeby a zájmy proti jednotlivcům, firmám a úzkým skupinám majícím především zájem na ekonomickém zisku. Poukázal na názor OSN, že participativní rozpočet je nejlepší ověřený způsob, jak rozšířit demokratický proces mezi občany. Zdůraznil nutnost transparentnosti a standardizovanosti při prosazování rozpočtových priorit, nikoli tedy dosavadní skoro sektářský postup. Vzpomenul, že paroz v Bratislavě rozbíhaly komunity tématické, když se podílely na tvorbě magistrátního parozu. V případě MČ Nové Mesto, která se jako první bratislavská MČ rozhodla uplatnit paroz (a vyčlenila na to i pracovní místo a mzdové prostředky), se ovšem dá hovořit už i o územní komunitě. Letos magistrátní paroz nabízí občanům 46 000 eur (1,25 mil. Kč), kromě MČ Nového Mesto používají paroz k řízení svého hospodaření studenti na vysokoškolských internátech v Mlýnské dolině, rozběhl se také v Ružomberku, první participací procházejí občané Banské Bystrice.

KAMPAŇ NA JIŽNÍ MORAVĚ

Besedy v Domě čtení se zúčastnili i zastupitelé z jiných částí Prahy. Zajímali se, ptali se, takže snad nezůstanou MČ Praha 7 a Jihomoravský kraj, v nichž již nyní mohou občané v anketách vyslovit svoje názory a návrhy na rozpočtové priority, osamoceny a paroz se rozšíří do dalších míst a stane se pevnou součástí práce samosprávy.

Jak ukázala loňská kampaň v Jihomoravském kraji, v rámci dotazníkového šetření projektu „Váš kraj, Váš rozpočet“, bylo doručeno celkem 472 dotazníků, tedy osmkrát více než při předloňské premiéře. Z uvedeného počtu bylo 451 dotazníků od lidí, kteří mají bydliště nebo nemovitost na území kraje. Výsledky ukázaly, že občané kraje nejvíce preferují výdaje do dopravy a dopravní obslužnosti (15,3 %), na školství, tělovýchovu a zájmovou činnost (15,1 %), zdravotnictví (10,6 %) a na regionální rozvoj (10,4 %). ◀

(kru, tv)

Participativní rozpočet

- Co je to participativní rozpočet?
Participativní rozpočet (PR) je demokratický nástroj, který umožňuje občanům se přímo zapojit do tvorby rozpočtu obce, město nebo kraje, rozhodovat o velikosti jeho jednotlivých kapitol či navrhovat konkrétní položky. Lidé tak mohou určit, co chtějí v místě svého bydliště zlepšit, a co přesně chtějí financovat. Mohou se také přímo zapojit do tvorby a uskutečnění projektů financovaných z obecního či městského rozpočtu.
- Jaké jsou s tím zkušenosti?
Tam, kde využívají participativní rozpočet, došlo k výraznému poklesu korupce, zlepšení služeb, zvýšila se občanská angažovanost a ochota zapojovat se do veřejných záležitostí.
Například v Bratislavě se každý obyvatel / obyvatek města ročně podílí na rozpočtu sumou přibližně 400 euro z vybraných daní. V tomto městě například dlouhou dobu chýřelo opuštěné kino Zora. Díky participativnímu rozpočtu se podařilo budovu zprovoznit a spustit činnost kulturního a komunitního centra, které bude svému okolí znovu prospěšné.

 E-mail: info@alternativazdola.cz
Web: www.alternativazdola.cz

► V zasedačce banskobystričského Městského úřadu se sešla na prvním diskusním fóru asi stovka lidí, mezi nimi pár městských zastupitelů, dvě úřednice z ekonomického úseku města a také hosté z bratislavské Utópie a naše výprava AZ z Prahy. Moderátorka stojící uprostřed čelem do sálu nenásilně zvládla všechny snahy o torpedování, limitování či zmanipulování procesu, sebezprezentaci několik jedinců a bezpečně provedla diskutující a argumentující shromáždění přes několik uzlových bodů k cíli.

ROZJEZD PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU V BANSKÉ BYSTRICI

„Dívám se na to jako na dar, na tomto symbolickém místě sedíte jako poslanci a snažíte se dohodnout o tom, co je důležité pro město.“ (Peter Nedoroščík, Utopia o.z., 12.2.2014)

Banská Bystrica, centrum středního Slovenska s přibližně 80 tisíci obyvatel, je třetím slovenským městem, které zavádí participativní rozpočet. Participativní rozpočet je v Evropě vnímán jako jedna z demokratických inovací, která v západní Evropě i sousedních státech nachází v poslední dekádě živnou půdu, což se ovšem nedá (alespoň prozatím) říci o ČR.

Velká zasedací síň Městského úřadu v Banské Bystrici hostila třináctý únorový podvečer vzácné návštěvníky – účastníky Prvního diskusního fóra (PDF) k participativnímu rozpočtu. Poslanecké lavice se téměř zaplnily lidmi různého věku, především obyvatel města nad 15 let, kteří mohou hlasovat. Všem – bylo jich okolo stovky – se na úvod téměř čtyřhodinového programu dostalo přivítání od primátora města Petra Gogola, který se ale dalšího jednání nezúčastnil.

Diskusní fórum seznámilo zúčastněné s pravidly procesu, který povede v druhé polovině roku k realizaci projektů, které navrhnou a vyberou sami občané, a to za bezmála 20 tisíc euro (přesně 19 455). Na setkání lidé nejprve odhlasovali hlasovací a volební řád Prvního diskusního fóra, dále diskutovali o prioritních oblastech, na které se zaměřit, přičemž šest z nich odhlasovali jako ty, ke kterým se budou

scházet skupiny a vypracovávat znění projektů. Práci ve skupinách si mohli lidé také již prakticky vyzkoušet.

Do konce dlouhého jednání vydržely asi tři pětiny z původního počtu účastníků fóra.

POČÁTKY PR V BANSKÉ BYSTRICI

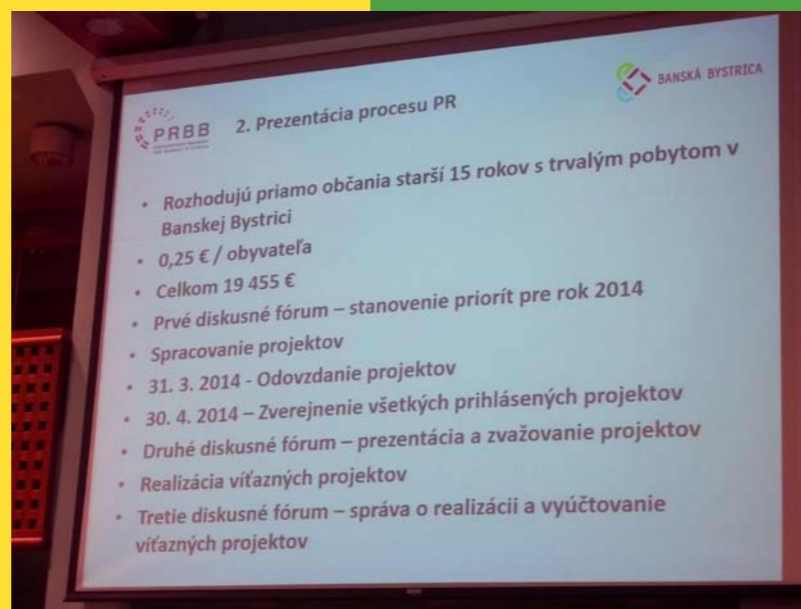
Na prosincovém zasedání zastupitelstva bylo na návrh poslance Vladimíra Pirošíka rozhodnuto o vyčlenění 25 centů na obyvatele na účely participativního rozpočtu z městského rozpočtu pro rok 2014. Tento krok vzbudil určitou kontroverzi, protože tato částka byla vzata z položky na tzv. občanské rady. Ty ve městě fungují na úrovni volebních obvodů jako poradní orgány městského zastupitelstva a poslanceckých výborů zřízené s cílem prohloubit účast obyvatele na výkonu samosprávy města. Občanské rady do roku 2013 rozhodovaly o rozdělení částky na rozvoj městských částí ve výši 1,5 eura na obyvatele, pro rok 2014 tato částka bude pouze 1,25 eura na obyvatele. Z těchto prostředků byly financovány například společenské akce, činnost neziskových organizací ap.

PARAMETRY PROCESU V ROCE 2014

Město ročně hospodáří s celkovou sumou cca 42,4 mil. eur na běžné výdaje (další miliony jsou vydávány na investice), takže občané mohou rozhodovat o částce menší než půl promile z běžných výdajů. Hlasovat mohou pouze lidé s trvalým pobytem v Banské Bystrici, kteří dosáhli 15 let věku. Oficiálně byl proces PR zahájen na popisovaném Prvním diskusním fóru. Jemu ale předcházela práce přípravného výboru tvořeného lidmi z neziskové sféry i města. Na diskusním fóru navrhli účastníci tucet prioritních oblastí, z nichž šest hlasováním vybrali, zvolena maximální možná výše projektu (5 tis euro) a devítičlenná koordinační rada. Do konce dubna bude Městský úřad přijímat návrhy projektů, které z formálního hlediska posoudí členové Koordinační rady. Koordinační rada zároveň s Městským úřadem připraví 2. diskusní fórum (22. 5.), na kterém budou projekty již představeny (od konce dubna budou zveřejněny také na webových stránkách). Na fóru proběhne diskuse (zvažování) a zároveň bude zahájeno hlasování, které bude trvat dalších 15 dní. Vítězné projekty s největ-

ším počtem hlasů bude ve druhé polovině roku 2014 realizovat město. Cyklus participativního rozpočtu se ukončí na závěrečném diskusním fóru, kde bude představena zpráva o realizaci a vyúčtování projektů. Občané jsou omezeni v tom, že částku bude možné využít pouze na běžné (provozní) výdaje, tedy nákup materiálu, strojů, nejrůznějších

▼ Harmonogram procesu tvorby prvního participativního rozpočtu v Banské Bystrici.

◀ Dlouholetý banskobystrický ekologický aktivista a městský zastupitel Milan Lichý dává jeden ze svých tří papírků – hlasů prioritě "zeleň ve městě". Na barvě nezáleželo, důležitý byl počet, někdo svou trojici hlasů rozdělil na tři různé oblasti, někdo naopak chtěl zvýraznit jen některou a dal své tři hlasy jen dvěma nebo dokonce jen jediné prioritě.

► Banská Bystrica

► Největší poradní skupina se vytvořila okolo priority "Kultura". Členové zamýšlejí, že by místo několika konkurujících si menších projektů mohli podat jeden rozmanitý společný. Skupina si přitom ale osvojila i neúspěšnou prioritu „Historie“, za níž bojoval pán z domova důchodců (uprostřed) prosazující letos zvýšenou pozornost pomníčkům obětí 1. světové války. O „úctě“ banskobystrických stavbařů a úředníků povolovacích orgánů k obětem prvního globálního masakru totiž svědčí, že přes zapomenutý hřbitov více než 1500 zemřelých v největším uherském vojenském lazaretu natáhli silnici.

služeb, nebo rutinní, standardní údržbu, ne na investice. Vybrané projekty musí město dokončit tak, aby mohly být vyúčtovány za tento rok. Pokud by se peníze nepodařilo přerozdělit do konce června, vrátily by se prostředky občanským radám na volební obvody.

Veškerá práce na PR je založena na dobrovolnosti, nadšení, na aktivitě lidí, kterým není lhostejné, v jaké společnosti žijí, a věří, že se mohou přičinít o změnu.

PRIORITY PRO BANSKOU BYSTRICU

Samotnému hlasování o prioritách předcházela diskuse o jaké další priority kromě sedmi, s nimiž přišel přípravný výbor, seznam doplnit. Delší dobu se ale zvažovala také možnost nemít žádné priority. Příklon k prioritám účastníků učinili s vědomím, že prostředků není mnoho a také s přihlédnutím k bratislavským zkušenostem. Zástupce Utopie (sdružení, které se zasloužilo o zavedení PR v Bratislavě) Peter Nedoščik vysvětlil důležitost participativních komunit, které se utvoří

kolem priorit při opakovaném setkávání nad společným tématem, v diskusích a při společné práci na projektech. Skupiny mohou například dotáhnout skvělý nápad člověka, který by sám projekt nedokázal sepsat a podat.

Miroslav Šimkovič, člen banskobystrického přípravného výboru, vysvětlil přítomným, že mohou rozhodování o prioritách chápat jako rozhodování o 400 eurech. Každý z přítomných obyvatel mohl přidělit tři hlasy, kterými mohl označit jednu až tři priority. Zdůraznil, že je třeba zvážit nejen to, co by chtěl člověk sám pro sebe, své rodiny a přátele, ale také myslet na to, co potřebuje město.

VÝSLEDKY HLASOVÁNÍ O PRIORITYCH:

Název priority – Počet hlasů

Aktivní občanství a komunitní rozvoj 36 Bezpečnost a ochrana zdraví 7

Kultura 35 Historie 6

Mládež 27 Podpora zaměstnanosti 5

Zeleň ve městě 17 Senioři 5

Sport 11 Chodníky 2

Zdraví 9 Služby a údržba veřejných prostranství 2

Vybráno bylo šest priorit, které získaly největší počet hlasů, výraznou převahu získaly ale tři první priority: aktivní občanství a komunitní rozvoj, kultura a mládež.

Během večera zaznělo, že priority jsou cestou pro společnou komunikaci, rozvíjí komunitní rozvoj, PR je o spolupráci – v dalším kroku by se měli občané pokusit o dialog, pracovat na prioritách, diskutovat o tématech, zorganizovat skupiny.

PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET JAKO KONKURENCE OBČANSKÝCH RAD!

Setkání přes všechn zájem a nadšení nebylo nějakou selankou. Na fóru se zprvu ozvalo několik lidí, kteří se obávali nízké kvality rozhodování lidí, které prý plyne z toho, že ti nemají potřebné kompetence a znalosti. Mohly by např. hrozit duplicity, protože obyvatelé nevědí, co vše město financuje v rámci běžných výdajů rozpočtu, jaké má povinnosti a co financuje kupř. prostřednictvím občanských rad.

Zástupce za občanské rady obhajoval práci těchto orgánů a vyzýval členy přípravného výboru, ať na participativní rozpočet „seženou“ peníze odjinud: „Ptám se vás, vy nevěříte občanským radám v jednotlivých městských částech, že spravedlivě rozdělí prostředky? Dostávají jsme 1,5 eura, sebrali jste nám 25 centů. Proč je chcete rozdělovat vy? ... Ať si (přípravný výbor) na PR sežene peníze MIMO ty, které dostávaly občanské rady. Ano, prosím, necht' to rozděluje. Ale sebrat NAŠE peníze a rozdělovat je nějakým výborem?“

Poslední věty tohoto zástupce občanů (zvoleného, resp. potvrzeného poslanci) ukázaly, že neporozuměl ani podstatě věci - ať rozhodnou o části zdrojů sami občané, a ani principu rozhodování o prostředcích vyčleněných na PR, když uváděl, že by přípravný výbor měl mít rozhodující slovo. Na to okamžitě reagovalo publikum červenými nesoehlasnými kartičkami, jimiž byli účastníci vybaveni, aby již během jednotlivých vystoupení naznačili, zda se jim prezentovaný názor líbí či nelíbí. Jiný člověk z publika uvedl na pravou míru rozdíl mezi participativním rozpočtem a občanskými radami: „V Banské Bystrici existují občanské rady, které by měly rozhodovat o části městských peněz. Ale ptám se vás: víte opravdu, jak se rozhoduje v občanských radách. Kdo tam rozhoduje? Rozhodují občané? – Ne. Rozhodují členové občanských rad. A kdo určuje členy občanských rad? – Poslanci. ... V participativním rozpočtu, jak je nastavený, jde o to, aby se přiblížilo rozhodování k tomu, aby občané rozhodovali přímo, ne prostřednictvím členů občanských rad!“

Občanské rady mají podstatně slabší mandát než má PR, který umožňuje všem obyvatelům města, kteří překročí danou věkovou hranici, se přímo účastnit na rozdělování prostředků.

ZA VĚTŠÍ SOUDRŽNOST OBYVATEL

Obavy z toho, že by participativní rozpočet mohl mít problém kvůli „konkurování“ občanským radám, že by postavil občany vůči jiným občanům, se nakonec ukázaly jako liché. Zúčastnění opakovaně prokázali chuť se domluvit, vyzývali k jednotě, uvědomovali si, že je potřeba ukázat vůli projevovat se soudržně a pokusit se udělat něco dobrého pro lidi z Bystrice, upřednostnit společné, veřejné zájmy před soukromými. Podle později zvolené členky koordinační rady Evky Krajčové není podstatné, zda bude projekt zaměřený zrovna na tu část města, ve které žije, protože toto je pouze začátek. Bude se prý radovat i v případě, že PR přispěje k lepším podmínkám v úplně jiných částech města. S tím souhlasili i další řečníci.

► Podtrženo, sečteno. Priority jsou zvoleny. Neznamená to však, že by jiné projekty nemohly být příště předneseny, zformovaly se však skupiny, které naznačují preference občanů a mohou společně rozmýšlet a navrhovat projekty. Budou mít proto větší šanci na úspěch, neboť jednak naznačují zmíněné možné potřeby a zájmy občanů, jednak mohou být díky diskusi a společnému precizování kvalitněji připraveny a sladěny, takže si nebudou konkurovat.

► Každá skupina měla po poradě dvě minuty na prezentaci svých záměrů. Toto byly nápady na téma „mládež“, rezonovala mezi nimi zejména potřeba místa na setkávání a různé aktivity.

Šest skupin vypracovalo na setkání náčrtu možných projektů, mezi nimiž figuruje například společný kulturní multižánrový projekt zaměřený na co nejširší publikum, odehrávající se ve veřejném prostoru mimo centrum (sídlíště) a zapojující místní umělce. Skupina pro sport měla podobný nápad se soutěží („miniolympiádou“) amatérských sportovců za městské části, se zaměřením na kolektivní sporty. Skupina Mládež zase identifikovala potřebu vytvořit prostor – komunitní centrum – pro mladé a jejich společné aktivity.

HLEDÁNÍ VHODNÉHO MODELU

Projekt participativního rozpočtu otevírá různé varianty a na Slovensku je v počátečních fázích. Není vyzkoušeno, jaké jeho formy jsou nejvhodnější, není zcela jisté, jestli se podaří pro něj udržet politickou podporu. Diskuse se vedou například o tom, jestli má mít hlas aktivních obyvatel, kteří se účastní veřejných fór (pracovních skupin), stejnou váhu jako těch, kteří pouze hlasují (v Bratislavě je váha hlasů aktivních vysoce nadpoloviční, v B. Bystrici jsou zvýhodněni pouze tím, že mohou hlasovat dvakrát: jednou na fóru, jednou při hlasování s ostatními občany). V pozadí je předpoklad, že aktivní lidé získávají mnohem hlubší pohled na danou problematiku a je obtížnější je například manipulovat. Jejich rozhodování je tedy kvalifikovanější. Propagátoři participativního rozpočtu se snaží v něm uplatňovat deliberaci a dosahování konsensu (a učení se), zatímco někteří zájemci o něj jej vidí jako hlasování a soutěž mezi návrhy. Debatuje se též, zda je vhodnější grantová podoba (kdy návrhy realizují občané a jejich sdružení) nebo realizace městem?

Participativní rozpočet není ready-made model, ale v této fázi je spíše způsobem, jak smysluplně zapojit obyvatele do přemýšlení o městě, ve kterém žijí, do rozhodování, a tedy také jak jim předat část zodpovědnosti. Je způsobem, jak přispět k hledání forem spolupráce a povídání si o tom, co je žádoucí – tedy hledání společných hodnotových východisek, porozumění nejen vlastním potřebám, ale potřebám, které jednotlivce přesahují.

Může být chápán jako způsob, jak podpořit vznik „místní elity“, kterou tvoří podle Jana Kroupy z Českého centra fundraisingu aktivní lidé. Ti, kteří se zajímají o věci kolem sebe, kontrolují práci politiků, dohlížejí na dodržování slibů a kteří představují určitou paralelu politické struktury. Jsou tak nositeli kontinuity ve směřování rozvoje komunity. ◀

ODKAZY

► Štatut participatívneho rozpočtu pre Banskou Bystricu. 2013. Banská Bystrica. http://www.banskabystrica.sk/download_file_f.php?id=439044

► Občania sa dohodli, participatívny rozpočet odštartoval úspešne. 14.2.2014. Dostupné na: <http://bbonline.sk/obcania-sa-dohodli-participativny-rozpocet-odstartoval-uspesne/>

Kateřina Vojtíšková

ZIMNÍ DVOJITÉ GRILOVÁNÍ

Členové Alternativy zdola si na druhý únorový víkend naplánovali tzv. kemp, aby se v klidu mohli několik hodin zamýšlet nad svojí dosavadní a budoucí činností, ale také aby se poté mohli v pohodě pobavit, zazpívat si. Sídlo ve Staropramenné tak zažilo to, co již v minulosti bylo v létě pácháno u Vaška Exnera na chalupě – jakési dvojité grilování: nejprve sebe sama a poté donesených potravin.

Inventura nejvíce probírala aktivity AZ ohledně prosazování participativního rozpočtu a při propagaci a šíření družstevnictví. Jako obvykle se část představ zdařilo splnit a část nikoli. Poznatky z přednášek, besed a z petičních stánků hovořily o zájmu občanů o participativní rozpočet, z jednání se zastupiteli však byl pocit chladnější – vedle upřímné podpory i odpor, v lepším pak předvolební vypočítavost. Na poli družstevnictví byl konstatován slabší výsledek – odpor a nedůvěra jsou mezi politiky a občany nemalé a nedaří se založit nové družstevní subjekty. Chybí nadkritické množství zájemců, budoucích členů. S jinými aktivitami (bezdomovectví, sociální poradna, přesvědčování poslanců a zastupitelů, práce s mimopražskými členy atd.) to není o moc lepší – stejně jako u uvedených dvou současných priorit se naráží na nedostatek času pro jejich naplňování a nedostatek peněz na výdaje na materiál apod. a případně i na úhradu odvedené práce, pokud by se někdo tomu chtěl věnovat na částečný úvazek (což by bylo třeba).

Finanční situace není špatná, ale ani dobrá – podařilo se získat dva granty, pomáhají členové a sympatizanti svými příspěvky a prací. Na propagaci a osvětu okolo participativního rozpočtu je asi nejvíce prostředků, ale vykryjí jen pár měst a městských částí. Více pozornosti si zaslouží vlastní příjmy, aby AZ nebylo tak závislé na cizích zdrojích.

Obsáhle se debatovalo o volbách – do europarlamentu, Senátu a obcí. Ač názvem a zaměřením Alternativa zdola, témata má naše organiza-

ce pro každé z voleb. Na úrovni EU učinit přítrž daňovým rájům, stanovit základní pravidla participace občanů na řízení společnosti a vytvořit pro ni podmínky v členských státech, zajištění zaměstnaneckých práv – to vše by mělo jednak zvýšit sociální úroveň a kvalitu života občanů a jednak je vtáhnout do občanských aktivit. Podobné úlohy se naskýtají pro senátní a místní volby: rozšiřování participace, zejména

ve formě participativních rozpočtů, podpora demokracie ve výrobě a službách, tj. družstevnictví a zastoupení zaměstnanců v řídicích a dozorčích orgánech firem, především státních a komunálních, případně deprivatizace podniků, podpora lokálních ekonomik jako stabilizačního ekonomického a sociálního faktoru, alternativní energetika aj.

Diskutována byla ale i úroveň občanského aktivismu, který zejména od podzimu 2012 ztratil razanci a najmě po pádu vlády Petra Nečase došlo k citelnému ochabnutí. Přitom témata byla a jsou: exekuce, nový občanský zákoník (omezení práv zaměstnanců). Zaneprázdnění, přetížení a únava zasáhly i AZ a zdaleka nejsme s to uskutečnit všechny nápady, byť často k velmi palčivým a důležitým otázkám. To samozřejmě vyvolává rozladění a nespokojenost, což se odráží i v diskusích uvnitř AZ. Jiní či další lidé však v občanských hnutích a iniciativách nejsou, takže se dá stihnout jen to, co se dá stihnout s tím málem lidí a zdrojů.

Grilování sebe sama pak přes besedu o akcích v komunitním centru Prahy 5 Prádelna a o sportovním vyžití v DTJ Santoška volně přešlo do grilování tradičního, masa a uzenin. Obojí se snad zdařilo a dodalo energii zase na nějaký čas, alespoň do doby, než ji dodají nějaké větší úspěchy. Třeba aspoň takové, jako byla zpráva o záměru MČ Praha 7 na zavedení participativního rozpočtu. ◀

(kru)

DOPORUČUJEME

►Doporučujeme krátký manifest Okrašlovacího spolku Nových Ouholic, (www.noveouholice.cz). Stručně shrnuje smysl toho, co nazýváme občanskou participací a představuje praktický příklad nenásilného východiska pro společenskou obrodu zdola.

►Návazně na informaci o konferenci „Otvírejme radnice“ z lednového Zpravodaje upozorňujeme i na její zkrácený záznam na webu www.krocianos.cz/2014/02/11/videozaznam-z-konference-otvirejme-radnice/.

►Manifest Oranžového klubu „ČSSD se musí změnit“, zveřejněný v DR 12. 11. 2013. Velká většina z jeho 21 bodů věcně směřuje k vnitřní demokratizaci (nejen, ale zejména) sociální demokracie.

►Na konci února vystoupila ekonomka Ilona Švihlíková v Českém rozhlasu v pořadu „Jak to vidí“. Příspěvek nese název „Nezaměstnanost ničí člověka jako lidskou bytost“. Zvukový záznam rozhovoru najdete na adrese: http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/nezamestnanost-nici-cloveka-jako-lidskou-bytost--1321062

Upozorňujeme na videa k participativnímu rozpočtu z akce na Praze 10: <https://www.youtube.com/watch?v=ejkIzQtXWk>
<https://www.youtube.com/watch?v=XuMfq-RmAc0>

Zpravodaj AZ
(únor 2014)

Odpovědný redaktor
Karel Růžička

Grafický design a sazba
Michal Černý

Do tohoto čísla přispěli:
Karel Růžička, Kateřina
Vojtíšková, Ilona
Švihlíková, Tomáš
Vokoun, Josef Smrčka,
Libuše Staňková

Zdroj fotografií
www.sxc.hu

Web: www.alternativazdola.cz
E-mail: info@alternativazdola.cz
Facebook: www.facebook.com/alternativa.zdola
YouTube: kanál AlternativaZdola